

Afstromend regenwater uit de wijk stroomt via het Leekster Hoofddiep in een aanvoersloot. Vanuit de sloot wordt het water naar deze twee hogerliggende helofytenfilters gepompt. Het riet in deze filters zuivert het water.

Daarna wordt het water in het macrofytenfilter door waterplanten nagezuiverd en van extra zuurstof voorzien. Het schone water stroomt via het oude petgat weer terug in de wijk naar de Dobbe, een veenkuil die in WOII door NSB'ers van kamp Nuis deels werd gedempt.

DUUR
ZAAM
ont
wer
pen

Helofytenlandschap zuivert water voor de wijk

Enorme hoeveelheden grond uit de aangrenzende nieuwbouwwijk verwerkte Sander Rombout in de hoge, aarden taluds rond de zuiveringsfilters in park De Leemvallei in Leek. Daarmee voldoet de landschapsarchitect aan twee belangrijke duurzaamheidseisen: een gesloten grondbalans en schoon water voor de wijk.

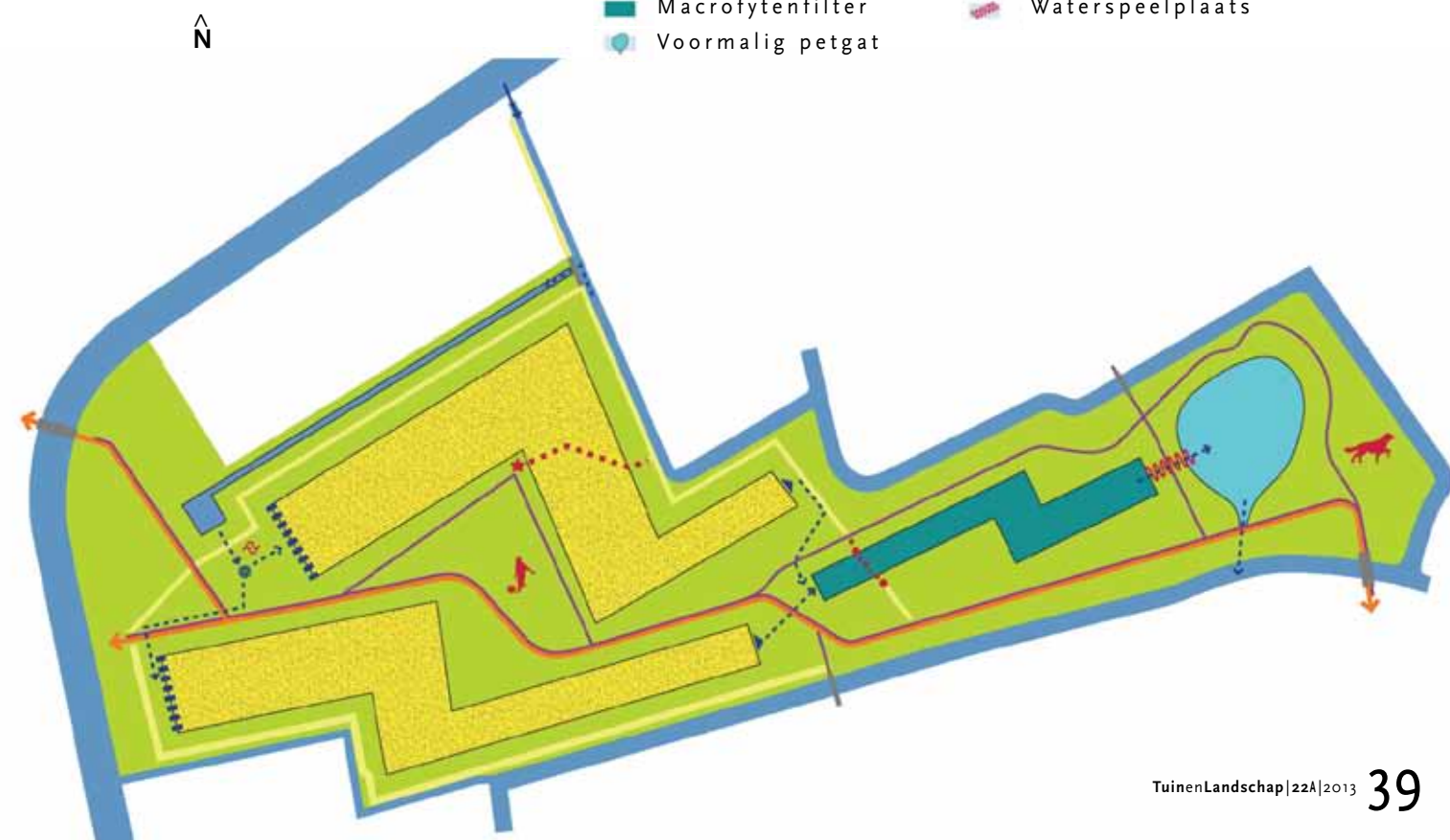
Tekst Jacqueline van Wetten Beeld Gerdien de Nooy

„Eigenlijk is dit een machine”, zegt Sander Rombout van Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten wijzend naar het park met hoge, rechte taluds, veel riet, extensief beheerd gras en aan de oevers van de waterpartijen lisdodde, pijlkruid, fonteinkruid en zwanenbloem. Een machine in de vorm van een park, die nieuwbouwwijk Oostindie in het Groningse Leek van schoon water voorziet. Voor het ontwerp liet Rombout zich inspireren door de waterzuiverende functie. In plaats van de filters weg te stoppen in een hoek van het park, zoals oorspronkelijk in het masterplan ingetekend was, >

Routes
Fietsroute
Voetpad
Graspad

Watersysteem
Voorbezinksloot
Pompinstallatie
Waterinlaat
Helofytenfilter
Uitstroomopening
Macrofytenfilter
Voormalig petgat

Recreatiemogelijkheden
Waterspeelpomp
Uitzichtpunt
Speelveld
Vlonderpad
Stapstenen
Waterspeelplaats

De Leemvallei wordt deels extensief en deels intensief onderhouden. De taluds rond de filters worden één keer per jaar gemaaid. Ook het riet in de helofytenfilters krijgt jaarlijks een maaibeurt, waarna het maaisel wordt afgevoerd. Het gras langs de paden, bij het hondenlosloopgebied en bij het speelveld wordt twaalf keer per jaar gemaaid. Rombout: „De Leemvallei is geen natuurgebied, ze moet wel onderhouden blijven.”

<

„Het houten vlonderpad door het riet naar de overkant van het helofytenfilter geeft een bijzondere beleving en zorgt voor wat theater”, zegt Rombout. Expressief is ook het lijnenspel van de rechte taluds rondom de filters. „Maar verder is het een vrij basic park, op een basic plek.”

<

Dwars door het park, van oost naar west, loopt een door- gaand fietspad dat aansluit op recreatieve routes naar het buitengebied. „Vanaf hier is een hele mooie route te volgen naar voormalig landgoed Terheijl”, geeft Rombout aan.

<

Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten

Sander Rombout

Aantal medewerkers 15
Vestigingsplaats Utrecht
Werkgebied Nationaal
Projecten Park 20|20 Hoofddorp, Rijksmuseumtuin Amsterdam, Vestingwerken Hellevoetsluis, Bolwerken Haarlem
Website www.copijn.nl

Sander Rombout „Bij Copijn is duurzaamheid een ontwerpuitdaging waaraan we vanaf idee tot aan beheer aandacht besteden. Hoe het thema duurzaamheid wordt uitgewerkt, kan per project erg verschillen. Zo ligt bij Park 20|20 de focus vooral op het zoeken naar duurzame materialen en de waterkringloop, terwijl in andere projecten de nadruk ligt op het samenbrengen van water, ecologie en reststoffen of op sociale duurzaamheid.” Rombout werkt het liefst aan groene opgaves met een architecturale in- steek. „Cultuurhistorische landschappen wil ik verbinden aan de actualiteit om er zo nieuw leven in te blazen.”

Park De Leemvallei, Leek

Locatie Park De Leemvallei ligt in de buurt De Slagen en is onderdeel van de nieuwbouwwijk Oostindie, die op dit moment in ontwikkeling is
Opdrachtgever Gemeente Leek, Groningen
Aanbestedingsvorm Design, construct en maintain (UAV-GC)
Ontwerp Copijn Tuin- en Landschapsarchitecten
Beplanting Copijn i.s.m. Arcadis
Aanleg Arcadis
Beheer Arcadis
Oppervlakte ca. 6 ha
Oplevering juni 2009

besloot hij de filters prominent in het park te leggen. „In mijn ontwerp zijn de filters leidend. Juist de combinatie van park en waterzuivering is interessant.”

Rechte vormen

De filters omkaderen de gebruiksruimten en geven richting aan de loop van de paden. Hoge aarden wallen met riet versterken de rechte vormen van de vloeivelden. „Het is een nieuw landschap. Van de oude weilanden die hier vroeger lagen, zie je nu niks meer”, zegt Rombout. Met de rechte vormen wil hij de menselijke hand tonen. „De natuurlijke beplanting verzacht de harde vormen enigszins, maar dit is niet gewoon een natuurgebied. Hier wordt regenwater uit de wijk geborgen. En dat water moet zo schoon mogelijk weer terug de wijk in. Door de filters te volgen krijgen bezoekers inzicht in dat zuiveringsproces.”

Om vanaf elke positie in het park zicht op het water te hebben, bracht Rombout een verval aan. Door het park in de lengterichting (van west naar oost) onder een helling aan te leggen stroomt het water bovendien op natuurlijke wijze van het ene naar het andere filter.

Waterdichte bekleding

De hoge, aarden wallen rond de vloeivelden zijn niet alleen bepalend voor de vormgeving van het park, maar zijn tevens een middel om de enorme hoeveelheden afgegraven grond uit de aangrenzende nieuwbouwwijk te verwerken. „Bij de aanbesteding van het project kon je met een gesloten grondbalans op locatie veel punten scoren”, weet Rombout. De leemgrond gebruikte hij als waterdichte bekleding voor de filterbekkens. „Dan hoeft je geen folie meer in de bodem te stoppen.”

>

Het was puzzelen om van de taluds een boeiend lijnenspel te maken, vertelt de landschapsarchitect. „Toen we met het ontwerp klaar waren, kregen we het verzoek of er toch niet nog meer grond in de wallen kon. Dan vraag je je af: hoe hoog kan je gaan? Wordt het niet te kolossaal? Ook omwonenden lieten weten dat ze vreesden tegen een muur aan te moeten kijken. Kolossaal is het echter niet geworden”, vindt Rombout als hij het park nu beziet. Tijdens het ontwerpproces is gerekend met hoogtes waarbij de lengte van het riet bovenop de grondlichamen was inbegrepen. „Misschien dat hier en daar de taluds zelfs wel wat explicieter hadden gekund”, stelt de landschapsarchitect vast.

Speelse oversteek

De grote keien die bij het afgraven van de nieuwe wijk mee naar boven kwamen, kregen ook een bestemming in het nieuwe park. Rombout verwerkte de keien onder andere in natuurlijke speelelementen voor kinderen. In het nazuiveringsfilter fungeren de keien als stapstenen. Die speelse oversteek was voor de wethouder die het park in 2009 opende, een te grote uitdaging: hij verloor zijn evenwicht en kreeg een nat pak.

Ook bij de uitstroomopeningen en de waterinlaten die de filters met elkaar verbinden, werden keien neergelegd. „Het ziet er zo mooier uit, en voor kinderen zijn de plaatsen waar het water in- en uitstroomt leuk om te spelen.”

Een verrassende plek is te vinden in het helofytenveld, waar een vlonderpad zich een weg zoekt tussen het hoge riet door. Het ruisende riet, de verborgenheid. Het geeft een bijzondere beleving en zorgt voor wat theater, vindt Rombout. „Dergelijke elementen maken het waterzuiveringssysteem zichtbaar en expressief. Dat is hier goed gelukt.”

Natuurlijk petgat

Het waterzuiveringsproces eindigt bij een natuurlijk petgat, een restant van de verveningscultuur in het gebied. Het oude petgat verbindt het nieuwe park met de Dobbe, een veenkuil met een historische betekenis, die door de bewoners van de streek als een belangrijk element in het landschap wordt gezien. Om het historische verhaal te behouden, besloot Rombout het petgat alleen uit te diepen en op te schonen, maar het verder in originele staat te laten.

„In het oude petgat wordt nu in de zomer gezwommen en met rubberbootjes gevaren.” En daarmee is het ontwerp, volgens Rombout, pas echt geslaagd. Het nieuwe park vertelt niet langer alleen een functioneel en cultuurhistorisch verhaal, maar wordt ook echt gebruikt en benut. „Daarmee krijgt De Leemvallei actuele waarde voor mensen. Ze zullen het park met meer inzet gaan bewaren en behouden. En dat versterkt nog eens de duurzaamheid.” <

Enkele grote keien die bij de afgravingen voor de nieuwbouwwijk naar boven kwamen, dienen als stapstenen over het macrofytenfilter. De keien zijn boven op een met beton gevulde cilinder geplakt. De waterzuiverende beplanting (o.a. pijlkruid, lisdodde, zwanenbloem en fonteinkruid) is samengesteld in samenspraak met een ecooloog.

>

Het waterzuiveringsproces in De Leemvallei eindigt bij het oude petgat, een verveningsrestant. Vanuit het macrofytenfilter stroomt het water via een waterspeelplaats naar het petgat. Die is schoongemaakt en uitgediept. De bestaande bomen en beplanting zijn behouden.

>

Park De Leemvallei en de aangrenzende nieuwbouwwijk liggen op de overgang van het Drents plateau naar de veenontginningen. De Veenkubus, een kunstwerk van Marc Hendriks en Jan Samson, verwijst naar het historische veenlandschap en de turfafgravingen.

>

